

Dieren uit de brand wie doet wat?

Door Chantalle Gordijn

Op 30 november 2023 brak in Spijkenisse een brand uit op een zolderkamer. Twee bewoners raakten gewond en een aantal huisdieren werd gered, maar voor een aantal dieren kwam de hulp te laat. Wat zegt de wet eigenlijk over het redden van dieren bij brand? Wat doet de dierenambulance en welke andere partners zijn er in de dierennoodhulp? Een beschouwing over noodhulp aan 'levende have'.

'Dieren' zijn er in vele soorten en maten. Het 'Besluit houders van dieren' splitst ze op in dieren voor dierproeven, landbouwdieren, gezelschapsdieren en vertoningsdieren zoals in dierentuinen, kinderboerderijen, circussen en vogel-evenementen. Landbouwdieren zijn de bekende kippen of koeien, maar ook konijnen, kalkoenen, vleesduiven, zalmen, garnalen en mosselen. Gezelschapsdieren kunnen zoogdieren zijn (bruine rat en huismuis), maar ook vogels, vissen, reptielen, amfibieën, spinnen en insecten. Ter illustratie: In 2021 werd bij een woningbrand zelfs een leguaan gered door de brandweer. Op kinderboerderijen zijn de meest gehouden dieren paarden, ezels, koeien, varkens, schapen, geiten, pluimvee, konijnen, cavia's en kleine knaagdieren. In 2020 hield de brandweer van Aalsmeer een oefening in een kinderboerderij, waarbij de dieren uit de hokken werden gehaald.

Mens en dier

Onder 'redden van dieren' wordt verstaan: hulpbehoevende dieren zo spoedig mogelijk bevrijden uit levensbedreigende of benarde situaties, waarin zij geen mogelijkheid hebben om zichzelf te bevrijden. Voorbeelden zijn koeien uit de sloot trekken, katten uit bomen halen en redding van huisdieren bij een woningbrand.

De bescherming van de gezondheid en het welzijn van dieren is vastgelegd in de Wet dieren. In de Wet worden dieren gezien als wezens met gevoelens en een intrinsieke waarde. In de Wet dieren is

iedereen verplicht een dier in nood te helpen wanneer je dit redelijkerwijs kan. De verplichting om dieren te beschermen loopt ook door in de Wet en het Besluit veiligheidsregio's. Hierin wordt de bescherming van mens en dier genoemd als een van de basistaken van de brandweer. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten dieren. Hond, kip of hagedis, er is geen verschil volgens de wet. Onderscheid (of gelijkheid) tussen mens en dier is ook niet vastgelegd. Maar de letter van de wet, buiten de Wet veiligheidsregio's en het Besluit veiligheidsregio's, ziet dieren als objecten, omdat er gesproken wordt over het houden en eigenaar zijn van dieren.

Keten dierennoodhulp

Bij de brand in Spijkenisse werd de dierenambulance ingeschakeld. De dierenambulance is deel van de keten

dierennoodhulp, bestaande uit de dierenambulance, asiel/dierenopvangcentra, dierenartsen en dierenziekenhuizen. De dierenambulance heeft twee taken: acute dierennoodhulp en ondersteunende taken. Acute dierennoodhulp is het verlenen van hulp bij noodsituaties zoals gewonde, vastzittende of beknelde dieren en bij aanrijdingen en branden. Onder de acute dierennoodhulp valt ook het vervoeren van zwerfdieren en gewonde en zieke dieren naar opvangcentra, dierenartsen of het dierenziekenhuis. De dierenambulance heeft niet dezelfde positie als een reguliere ambulance. Zo mogen de voertuigen niet rijden met zwaailicht of sirene. Vooral nog is de dierenambulance ook geen standaard partner in de crisisorganisatie van de veiligheidsregio. Per veiligheidsregio wordt een eventueel partnerschap zelf ingevuld in de regionale crisisplannen. Een voorbeeld is die van Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond. Die heeft

Rechts: Het redden van alle soorten dieren is een basistaak voor de brandweer.

Links: Kat blij, baasje blij...

Onder: Redding van een koe met behulp van een reddingsbroek.

Foto's: Rob Jastrzebski

andere standaardbepakking voor redding kan worden gebruikt. Zo is in 2022 een koe gered uit de IJssel met een brandslang.

De brandweer bereidt zich niet of nauwelijks voor op de confrontatie met (soms bijzondere) dieren bij brand of ongeval. De voertuigen bieden nauwelijks middelen, oefenroosters bieden beperkt ruimte en richtlijnen of procedures zijn er niet. Handelen naar bevinden is derhalve het devies. Daar is de brandweer goed en vindingrijk in, maar dan is het de vraag of een slang of leguaan ook goed wordt vastgepakt bij een redding of ontruiming.

De praktijk

Hoe werken de brandweer en de keten dieren noodhulp (samen) in de praktijk? Een brandweervrijwilliger, vertelt over de praktijk: "Bij de VRR, waar ik zes jaar vrijwilliger ben, heb ik wel eens gewerkt met huisdieren. Er was eens een brandje op de begane grond waar twee verdiepingen hoger een moeder, kind en kat zaten. Zij konden zelf niet meer naar beneden. In principe heeft de mens een hogere prioriteit. Maar het ligt aan de situatie. Met de opleiding worden mens en dier in principe wel gelijkgetrokken. Als je eerst de kat tegenkomt, gaat die als eerste naar buiten. Als je te weinig

aangegeven dat de dierenambulance een partner is als vervoerder richting de dierenopvangcentra. 'Stichting Dieren in Rampen' wil de hulp voor dieren landelijk regelen, samen met het Ministerie van Justitie en Veiligheid en de veiligheidsregio's. Dat zo'n landelijke regeling er nu nog niet is, heeft geleid tot het niet (effectief) hulp kunnen verlenen aan dieren in crisisgebieden, zoals bij de overstromingen in Limburg en de toestroom van huisdieren vanuit Oekraïne.

De dieren noodhulpketen wordt verder gevormd door dierenartsen en 'dierenziekenhuizen'. De eerstelijnszorg aan gewonde of zieke dieren wordt uitgevoerd door de dierenarts, terwijl een dierenziekenhuis een dierenartsenpraktijk is met specialisten, waar meer complexe behandelingen kunnen worden uitgevoerd.

Rol brandweer

Maar wat doet de brandweer eigenlijk bij noodsituaties waarbij dieren getroffen zijn? Voor grootschalige crises stelt de Leidraad Evacueren vee dat bij een (dreigende) overstroming prioriteit wordt gegeven aan het evacueren van mensen en dat daarna pas de dieren aan de beurt komen. Ook geeft de Leidraad aan dat huisdieren worden geacht met de eigenaren te worden geëvacueerd en dat landbouwdieren zoveel mogelijk preventief worden geëvacueerd. De

Handreiking Redding van mensen en dieren tijdens overstromingen vult nog aan dat gezelschapsdieren ook tijdig geëvacueerd moeten worden, tegelijk met de eigenaren, dat dit duidelijk gecommuniceerd moet worden en dat huisdieren apart moeten worden opgevangen. Voor het optreden bij dagelijkse noodsituaties zoals brand en ongevallen stelt het Branchevoorschrift Standaardbepakking voor brandweervoertuigen vast welke materialen op het voertuig aanwezig dienen te zijn, ook voor het uitvoeren van de reddingstaak. Opvallend is dat slechts één reddingsmiddel specifiek voor dieren genoemd wordt in de basisuitrusting, namelijk de reddingsbroek voor het takelen van grote (huis)dieren, voorheen 'paardenbroek' genoemd. Dit neemt niet weg dat ook

Eén-Eén-Twee

Evacuatie van vee tijdens de hoogwatercrisis in het rivierengebied in 1995.
Foto: Rob Jastrzebski

capaciteit hebt, dan worden mensen eerst gered.”

Er is wel een harde grens als het gaat om de veiligheid van de brandweerlieden, ongeacht of het mensen of dieren betreft. “Eigen veiligheid staat op één. Maar ervaring laat zien dat bij een woningbrand net een stap extra wordt gezet om een mens te vinden, dan voor een huisdier. En er moet rekening gehouden worden met gevaarlijke huisdieren, zoals een agressieve hond.”

Preventie

Nu het plaatje van redding en hulpverlening aan dieren compleet is, rest de vraag wat kan worden gedaan aan preventie. In 2021 had de helft van de in totaal acht miljoen Nederlandse huishoudens ongeveer 35 miljoen huisdieren. In hetzelfde jaar waren er 6.372 woningbranden. De kans dat bij een woningbrand huisdieren zijn betrokken is dus zeer reëel.

Brandweer Nederland stelt dat bewoners drie minuten hebben om veilig te vluchten uit een brandend pand. Om het vluchten zo efficiënt mogelijk te doen, adviseert zij vooraf vluchtroutes te bepalen en af te spreken wie in een noodsituatie kinderen en/of huisdieren meeneemt naar buiten. Het is goed als burgers zo'n ontruiming van hun woning ook oefenen.

Voor de landbouwsector adviseert Brandweer Nederland om stallen te bouwen met brandcompartimenten, geen brandonveilige werkzaamheden

in de stal te doen en de bereikbaarheid niet te belemmeren. De NFPA, National Fire Protection Association, adviseert huisdierhouders om huisdieren bij kookplaten, aanrechten, kaarsen, lampen en losstaande kachels weg te houden. Ook adviseert de NFPA om open haarden af te dekken, een huisdiervrije zone op te stellen, kaarsen te vervangen met nepkaarsen en huisdieren weg te houden van kabels.

Auteur Chantalle Gordijn is junior adviseur bij Kappetijn Safety Specialists

Dé leverancier van hydraulisch aangedreven:

- > Generatoren (IP23/IP54)
- > Dompelpompen (lichtgewicht)
- > Bergingslieren

 **Dynastart
Hydraulics**

A Hermesweg 28, Barneveld
T 0342 550 220
E info@dh-bv.nl

> www.dh-bv.nl